

17.12.2018

EOAK/296/2017

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Ulla-Maija Lindström

ASUMISEN RAHOITUS- JA KEHITTÄMISKESKUKSEN (ARA) LAINVASTAINEN MENETTELY KANTELUIJEN KÄSITTELEMISESSÄ (lyhennelmä)

Erään kantelijan kantelun johdosta hankittiin kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelun lausunto. Sen liitteenä oli kantelijan ARAlta saama kanteluvastaus. Sähköpostivastauksessa viitattiin luottohäiriömerkintään ja maksukyvyttömyyteen sekä ohjattiin kantelijaa ottamaan yhteyttä sosiaalitoimeen. Kaupungin vuokratuloyhtiölle oli lähetetty sähköpostite lausuntopyyntö ja siitä kopio kantelijan sähköpostiosoitteeseen. Lausuntopyynnössä selostettiin kantelijan maksuhäiriömerkintää ja viitattiin sosiaalitoimen hänelle antamaan ilmoitukseen. AOA totesi, että kantelijan kantelun käsittelyssä ei näyttäisi noudatetun julkisuuslain eikä hallintolain oikeusohjeiden vaatimuksia. Tämän vuoksi AOA otti omasta aloitteestaan tutkittavaksi ARAn menettelyn kanteluiden käsittelyssä.

ARA ei huhtikuussa 2017 antamassaan selvityksessä ottanut lainkaan kantaa hallintolain ja hyvän hallinnon soveltumiseen sen noudattamaan menettelyyn kanteluihin vastaamisessa. ARAlta tilatun aineiston mukaan se oli kuitenkin otsikoinut antamia vastauksia asukasvalintakanteluiksi tai kanteluiksi. Virastolla ei myöskään ollut asianmukaista käsitystä julkisuuslain vaatimuksista. Lisäksi ARA vastatessaan asiakkaiden kanteluihin ei noudattanut oman työjärjestyksensä määräyksiä, vaan kanteluihin vastattiin viraston nimissä yksinomaan virkamiehen lähettämällä sähköpostilla tai hänen allekirjoittamallaan kirjevastauksella.

Ylimpien laillisuusvalvojen kannanotoista, AOA:n ratkaisun 18.11.2014 ja OA:n ratkaisu 29.4.2016, huolimatta ARAlla oli edelleen ollut käsitys, jonka mukaan vuokranmääritystä ja asukasvalintaa koskevissa menettelyissä ei ollut kysymys hallintotehtävästä eikä siten hallintokantelun eikä myöskään hallintolain piiriin kuuluvista asioista. ARAn toukokuussa 2018 antaman selvityksen mukaan asia oli sille vieläkin epäselvä, minkä vuoksi se pyysi asiasta professori Mäenpään lausunnon. Lausunnon professori Olli Mäenpää nojautui edellä viitattuun OA:n ratkaisuun, joka oli jo vuonna 2016 lähetetty tiedoksi muun ohella asiassa lausunnon antaneille ARAlle ja ympäristöministeriölle.

AOA totesi, että ensimmäiset ylimpien laillisuusvalvojen kannanotot, joissa otettiin kantaa kunnalliseen ja myös osakeyhtiömuotoisesti harjoitettuun kunnallisen asuntotuotannon sekä vuokranmäärityksen luonteeseen hallintoasiana annettiin jo vuosituhannen vaihteessa. Tämän jälkeen ylimmät laillisuusvalvojat olivat toistuvasti antaneet ratkaisuja, joissa korostettiin hyvän hallinnon perusteiden ja hallintolain säännösten soveltamista toimintaan. Ainakin osa näistä ratkaisuista oli annettu ympäristöministeriölle ja ARAlle tiedoksi. Niistä piittaamatta ARA ja ympäristöministeriö olivat pitäneet hallintolain säännösten soveltuvuutta ARAn toimintaan epäselvänä ja ARA oli jatkanut hallintolain ja julkisuuslain vastaista menettelyään. ARAn mukaan se oli noudattanut ympäristöministeriöltä saamaansa ohjeistusta.

ARA oli vasta nyt tämän AOA:n oman aloitteen käsittelyn johdosta ilmoittanut syksyllä 2018 muuttaneensa menettelytapojaan siten, että kanteluasiat ratkaistaan viraston työjärjestyksessä määrättyllä tavalla esittelystä ja ratkaisijana on ylijohtaja tai hänen sijaisensa. AOA piti huolestuttavana ARAn ja ympäristöministeriön piittaamattomuutta asiassa. AOA korosti, että hallinto-

laki ja julkisuuslaki ovat hallinnon yleislakeja, jotka sääntelevät viranomaistoimintaa ja hallintomenettelyn asianmukaisuutta. Perustuslain 21 §:n oikeusturvasta johdettavat menettelylliset oikeusturvatakeet ja hyvän hallinnon perusteet on saatettu voimaan hallintolailla. Julkisuuslaissa puolestaan säädetään muun ohella julkisuusperiaatteesta, oikeudesta saada tieto viranomaisten julkisista asiakirjoista sekä viranomaisessa toimivan vaitiolovelvollisuudesta ja asiakirjojen salassapidosta.

AOA antoi ympäristöministeriölle huomautuksen siitä, ettei se ole huolehtinut asumisasiossa hallinnonalansa asianmukaisesta toiminnasta, ja ARAlle huomautuksen sen laiminlyönnistä noudattaa hallintolain ja julkisuuslain säännöksiä sekä oman työjärjestyksensä määräyksiä.